

PROGRAM PODPORY
**ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ**

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2021/22

Destinace (země, místo): Rusko, Novorossijsk

Jméno, příjmení: Mgr. Tamara Bartková

Školní rok 2021/22 je poznamenán současnou mezinárodní situací a dřívějším návratem učitele z destinace do České republiky.

Místa působení

Kurzy českého jazyka u krajské komunity v Rusku probíhají na dvou místech. Mé hlavní působiště je v obci Kirillovka, na předměstí města Novorossijsk, kde sídlí český krajský spolek Mateřídouška. Jednou týdně dojíždím na vyučování do města Anapa, kam dochází studenti z Anapy, blízké Varvarovky a dalších okolních obcí.

Žáci

Vyučování neprobíhá ve škole, pouze fakultativně v rámci českého spolku Mateřídouška.

V Anapě se kurzů českého jazyka účastní 5 dospělých (30 až 75 let) a jeden student (19 let). V Kirillovce to bylo na začátku školního roku 29 studentů (14 až 19 let) a 11 dospělých (20 až 65 let). Z hlediska pokročilosti je skupina v Anapě smíšená, v Kirillovce jsou čtyři skupiny: skupina začátečníků, skupina mírně pokročilých, skupina středně pokročilých a skupina pokročilých. Každá skupina má 4 vyučovací hodiny týdně, rozdělené do dvou bloků. Počty studentů se v průběhu školního roku mění, hlavně u začátečníků.

Žáci nejsou bilingvní, češtinu studují jako cizí jazyk. Studenti jsou buď z rodin s českými předky a chtějí udržovat kontakt s českým prostředím a českými tradicemi, nebo plánují studia či pobyt v Česku.

Výuka

Při výuce používám učebnice *Čeština expres A1, A2, A3 a A4* (Holá, Bořilová), u poslední pokročilé skupiny *Češtinu pro cizince B2* (Kestřánková, Hlínová, Pečený, Štěpánková). Příležitostně čerpám materiály z dalších učebnic a zdrojů (*Easy Czech, Communicative Czech, Chcete mluvit česky, 333x česky, Interaktivní čeština, Let's speak Czech*, internet, časopisy, texty písní, beletrie, filmy, hry a další).

Využívám také pro různé aktivity české pohádkové loutkové divadlo, které jsme se studenty sami vyráběli. Na všech úrovních se snažím o upevnění a procvičení slovní zásoby i gramatiky přirozenou cestou během konverzace a prezentací žáků, pomocí vyhledávání a využití informací na internetu. Seznamuji studenty s českými reáliemi, historií, literaturou, hudbou a filmovou tvorbou.

Aktivity mimo výuku

Workshopy – jsou většinou tematicky spojené s tradičními českými svátky nebo ročním obdobím.

Poslední neděli v říjnu jsem pozvala zájemce na **podzimní workshop**, na kterém jsme vyráběli z dýní lucerny a dekorace s podzimní tematikou.

Zájemci si přinesli dýně, nástroje k řezání a dlabání a mohli jsme začít. Vznikly nápadité a vydařené lucerny i vázy, ve kterých se krásně vyjímalý přinesené větvičky s červenými šípky, podzimně zbarvenými listy nebo různé druhy chryzantém. Povídali jsme si o tom, jak tradičně slavíme v Česku Svátek zesnulých a Všech svatých, „dušičkovou“ náladu jsme podpořili zhlédnutím filmového zpracování Erbenovy balady Svatební košile, kterou jsme si pak společně přeložili. Erbenova balada studenty velice zaujala a žadonili o další kousky ze sbírky.

V neděli 28. listopadu jsme vyráběli **adventní kalendář** a vysvětlovali jsme si historii a zvyky adventního období v Česku.

Kurzy vaření

Koncem listopadu jsme se sešli v Anapě u paní Margarity Koptěliny k **pečení vánočního cukroví**. Pekli jsme a zdobili domky a stromečky z piškotového těsta a také klasické perníčky.

Hlavním hrdinou naší další zimní lekce vaření se stal **králík**.

Při pátrání, jaká česká jídla jsme ještě v klubu nepřipravovali, jsem se zatoulala v myšlenkách do dětství a vzpomněla si na vynikajícího **pečeného králíka** své babičky. Králíky kdysi chovala na Kubáni každá česká rodina, v současnosti je to už ale velkou výjimkou, a tak se zde, tak jako i u nás, dostane králík na stůl velice zřídka. Tajemství jeho přípravy tkví v marinování králíčího masa již 24 hodin před pečením. Pamatuji si, že moje babička nechávala králíka odležet v marinádě někdy i celé dva dny. Klasická marináda obsahovala kořenovou zeleninu, cibuli, česnek, nať petržele a jiné bylinky. My jsme do marinády použili i trochu hořčice a kečupu. Jako přílohu jsme zvolili bramborové noky.

Filmový klub

V rámci **filmového klubu** jsme zhlédli film **Krajina ve stínu** režiséra Bohdana Slámy. Film vypráví příběh pohraniční vesnice, která v historii střídavě patřila k Rakousku a Česku. Někteří z jejích obyvatel se cítí být více Čechy, jiní Rakušany nebo Němci. Tato skutečnost činí život a sousedské soužití v nelehké době německé okupace ještě složitější. Postavy a jejich pohnutky tak jako v životě nejsou černobílé. Projeví se solidarita, soucítění, ale také hrabivost a pomstychtivost, které vedou k lidským tragédiím.

Vánoční náladu jsme ladili novou filmovou pohádkou s názvem **O vánoční hvězdě**, režiséra Karla Janáka, v hlavních rolích s Terezou Ramba a Vojtěchem Kotkem.

Se začátečníky jsme se podívali na českou zimní klasiku ***Tři oříšky pro Popelku***. Pro mladé osazenstvo jsem vybrala nový film ***Shoky a Morthy: Poslední velká akce***, s populárními herci Štěpánem Kozubem a Jakubem Štáfkem. Jedná se o komediální parodii s hororovými prvky o dvou kamarádech youtuberech a jejich eskapádách. Všechny pobavilo komediální drama ***Prvok, Šampón, Tečka a Karel***, podle předlohy Patrika Hartla. Menším zklamáním byl film ***Poslední aristokratka***, inspirovaný knihou Evžena Bočka.

Pěvecký soubor Kytice

Soubor se účastní různých festivalů a akcí národnostních menšin v Novorossijsku a okolí, zpívá na oslavách českých svátků pořádaných *Mateřídouškou*. Kytici hudebně řídí muzikoložka a předsedkyně spolku Jekatěrina Kralina. Já opravuji texty, společně se studenty je také překládáme a objasňuji některé hůře pochopitelné pasáže. Nacvičuji se zpěváky správnou výslovnost a dodržování délek.

Divadelní spolek Fimfárum

S divadelním spolkem každoročně od února do května připravuji divadelní představení, což letos znemožnila politická situace a můj odjezd z Ruska. V tomto roce jsem pro zpracování vybrala kompilaci pohádek Karla Čapka ***O princezně solimánské***. Po asi měsíčním přerušení kontaktu se ozvala předsedkyně spolku paní Kralina s tím, že samostatně vypracovali scénář a pustili se do natáčení pohádky po jednotlivých scénách. Zatím je výroba filmu v procesu. Podle zaslaných fotografií se určitě máme na co těšit.

Semináře V srdci Evropy – průběžně během roku připravuji literární a historické semináře. Semináře prezentuji v různých skupinách podle probírané látky a také toho, jestli se již studenti některých seminářů účastnili dříve. Z mého archivu to byly například semináře a prezentace: *Svatý Václav, Karel IV., Božena Němcová, Karel Čapek, husité, J. A. Komenský, Bohumil Hrabal, Milan Kundera*. Nově jsem připravila prezentace: *Den boje za svobodu a demokracii a Mezinárodní den studentstva, Christianizace českých zemí, Karel Jaromír Erben, Franz Kafka, Miroslav Zikmund*.

Svátky a velké akce

S krajany připravujeme a slavíme české státní svátky a také tradiční lidové svátky. Účastníme se kulturních akcí ostatních spolků a oslav pořádaných městem Novorossijsk.

V neděli 5. září se konal v českém klubu *Mateřídouška* **Den otevřených dveří**, zahajující každoročně nový školní rok.

Prvního setkání se účastnili stálí členové a přátelé spolku a zároveň jsme zde mohli spatřit nové tváře těch, kteří se rozhodli rozšířit naše řady. Tito nováčci byli seznámeni s činností spolku a možnostmi, které členům spolek poskytuje (výuka českého jazyka, oslavy českých svátků,

pěvecký soubor, divadelní soubor, workshopy, sledování filmů a další). Společně jsme všichni zhlédli záznam divadelního představení *R.U.R.*, které divadelní soubor *Fimfárum* uvedl na pódiu v květnu, během *Dnů české kultury*. Navodit správnou atmosféru pomohlo také pár českých písní a horký čaj z mateřídoušky.

Spolek *Mateřídouška* nezůstal stranou **oslav dne vzniku města Novorossijsku** a v sobotu 11. září jsme uspořádali setkání na břehu moře v obci Jižní Ozerejevka, která je spojena s válečnou historií města. Právě zde proběhly krvavé boje, které pomohly k jeho osvobození od německé okupace. Každý z účastníků si předem přichystal něco zajímavého z historie Novorossijsku v českém jazyce. Protože jsme setkání pojali jako tradiční piknik, připravili jsme společně k jídlu místní kavkazský šašlik.

Koncem září jsme oslavili dohromady **Den české státnosti**, spojený s postavou **svatého Václava** a výročí **1100 let** od smrti jeho babičky **svaté Ludmily**. Na úvod jsem pro studenty českého jazyka vymyslela kvíz, věnovaný tomuto období české historie. Účastníci, rozdělení do několika skupin, hledali správné odpovědi na směs těžkých, lehkých i humorných otázek.

Svátek svaté Ludmily v Moskvě

Na oslavu výročí smrti svaté Ludmily se 29. září vypravila část pěveckého souboru *Kytice* do Moskvy, kde se členové skupiny zúčastnili slavnostní bohoslužby v chrámu svatého Mikuláše v centru města a na závěr zazpívali několik českých písní ze svého repertoáru. Zástupci českého spolku byli pozváni představitelem pravoslavné církve českých a slovenských zemí, otcem Serafinem, archimandritou moskevského patriarchátu, který osobně v červenci tohoto roku navštívil český klub *Mateřídouška* v Kirillovce.

Kněžna Ludmila, babička českého patrona svatého Václava, je velmi populární i v Rusku. Zdejší pravoslavná církev ji rovněž považuje za svatou. Ludmila je vůbec první svatou ženou slovanského původu. Mnoho věřících si dokonce myslí, že se jedná o ruskou světici. Velké množství žen nosí její jméno. A proto, když podle juliánského kalendáře 29. září slaví svátek, v kostele svatého Mikuláše se prý někdy sejde více než tisíc Ludmil. 30. září navštívila skupina Velvyslanectví České republiky, kde byla přijata velvyslancem Vítězslavem Pivoňkou.

Na státní svátek 17. listopadu – **Den boje za svobodu a demokracii a Mezinárodní den studentstva** – jsem připravila prezentaci, během které jsme si povídali se studenty o událostech roku 1939 i 1989 v bývalém Československu.

Většina účastníků setkání nevěděla nic o protinacistickém odporu českých studentů za okupace a byli zaskočeni i informací, že 17. listopad je vyhlášen Mezinárodním dnem studentstva. V Rusku se totiž den studentů slaví 25. ledna na den Taťány a jeho historie je spjata s otevřením Lomonosovy Univerzity v Moskvě. Pro mladší posluchače bylo zajímavé také seznámení s počátkem a průběhem sametové revoluce v roce 1989.

5. prosince zavítali na vyučování v Kirillovce **Mikuláš, čert a anděl**. Noví členové spolku se s těmito postavami, které krátí u nás dětem čekání na Vánoce, setkali poprvé. Každý, kdo Mikuláša přednesl básničku nebo zazpíval písničku v českém jazyce, dostal perník, speciálně přivezený z Prahy.

Vrcholem prosincových setkání byla tak jako každý rok **vánoční besídka**. Na úvod jsem se studenty připravila **humornou scénku**, odehrávající se pod vánočním stromčkem. Poté, co jsem všem představila slovem i obrazem české vánoční zvyky, jsme se přesunuli k našemu nazdobenému stromku a dárkové vánoční loterii. Po zpěvu krásných českých koled pod vedením paní Jekatěřiny Kralina jsme se vrhli na doma připravené vánoční dobroty.

Vzhledem k situaci v Rusku a mému odjezdu, jsem se již neúčastnila oslav ***Masopustu*** a ***Velikonoc***.

Také hlavní kulturní událost, kterou pořádá spolek „Mateřídouška“, ***Dny české kultury***, se v letošním roce nekonala.

Na výzvu městské administrace se zástupci spolku zúčastnili v červnu natáčení oficiálního videa k oslavě státního **svátku národnostní jednoty Ruska 12. června**, kde všichni zástupci národnostních menšin Novorossijsku zpívali ruskou hymnu.

Spolupráce

Spolupracuji se zastupitelským úřadem v Moskvě, Českým centrem v Moskvě, Ústavem filologie a historie RGGU v Moskvě, knihovnou v Novorossijsku, centrem nacionálních kultur v Novorossijsku, kulturním domem v Kirillovce, místním tiskem a příležitostně s dalšími subjekty, například s regionální televizí.

Podmínky pro výuku

Největší část výuky češtiny probíhá v klubovně spolku *Mateřídouška* v Kirillovce, kde se nachází také dobře zásobená spolková česká knihovna. Jsou zde k dispozici dvě malé tabule, CD přehrávač, dataprojektor, nový velký televizor, počítač a reprobedny. V přilehlé místnosti je chemický záchod a voda v barelu. V Anapě probíhá vyučování jednou týdně v knihovně Literární kavárny. Učitel má k dispozici také notebook, fotoaparát a tiskárnu.

Podmínky pro učitele

Učitel si s pomocí předsedkyně spolku hledá ubytování sám, já jsem si vybrala jednopokojový byt v centru Novorossijsku. Výhodou je infrastruktura města, nevýhodou delší čas strávený cestou. Do Kirillovky to trvá přibližně jednu hodinu maršrutkou, časté jsou dopravní zácpy. Cesta autobusem do Anapy i s cestou na nádraží zabere asi 2 hodiny. Ve velké části města je tekoucí voda pouze ráno a večer, v mém domě je slabší přívod i během dne. V létě tady bývají velká horka, kolem 40 stupňů, proto je dobré mít v bytě klimatizaci nebo aspoň ventilátor. Obchody a služby jsou v Novorossijsku podobné jako ve městech u nás. Informace o Novorossijsku a historii krajanů v této oblasti je možné najít v rubrice Charakteristika destinací.

Různé

Učitel působící v Rusku by měl být připraven na to, že je místními orgány sledován. Často je cíleně vystavován otázkám na různá choulostivá témata. Každý rok je také přímo v klubu nejméně jeden speciální pozorovatel, bylo mi řečeno, že v klubu je odposlouchávací zařízení. Proto je potřeba kontrolovat, jaké materiály vyučující používá a o čem mluví. Také je třeba kontrolovat filmy, určené k promítání. Obzvlášť tísnivě jsem tuto situaci vnímala během období vyostřené politické situace.

Jak jsem napsala již v úvodu, tento školní rok je poznamenán současnou mezinárodní situací a mým odjezdem z destinace zpět do České republiky začátkem března. Je otázkou, jak se bude činnost spolku vyvíjet nadále. Po měsíční odmlce se mnou předsedkyně a někteří členové spolku znovu navázali „opatrný“ kontakt. Snaží se sami pokračovat v setkáních a částečné výuce, slavit české svátky. Schází se také pěvecký soubor Kytice a divadelní soubor *Fimfárum* pokračuje v činnosti. Většina studentů, kteří se chtěli hlásit v příštím školním roce na univerzity v Česku, od tohoto záměru za stávajících podmínek upustila.